

СТРІЛЬЧУК

Любов Василівна
lvs9300@mail.ru

УДК 336.71

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ

СТРІЛЬЧУК

Юлія Ігорівна
guliathebest@mail.ruTHE PROBLEMS OF THE BANKING
SYSTEM OF UKRAINEк.е.н., ДВНЗ «КНЕУ імені
Вадима Гетьмана»аспірант, ДВНЗ «КНЕУ імені
Вадима Гетьмана»

Стаття присвячена дослідженню особливостей функціонування та розвитку банківської системи України в умовах макроекономічної нестабільності. Висвітлюються основні проблеми розвитку банківської системи, пропонуються шляхи їх вирішення, напрями удосконалення функціонування банківської системи України.

Статья посвящена исследованию особенностей функционирования и развития банковской системы Украины в условиях макроекономической нестабильности. Показаны основные проблемы развития банковской системы, предлагаются пути их решения, способы усовершенствования функционирования банковской системы Украины.

The article is devoted to actual problems of the functioning of the Ukrainian banking system in terms of macroeconomic instability. The authors outline the main problems of the banking system development and outline different approaches to solve these problems. It is shown different measures which can be used to eliminate existing problems and improve Ukrainian banking system functioning as well.

Ключові слова: банківська система, комерційний банк, кредитування, кредитоспроможність, ліквідність, платоспроможність, ризик, фінансова стійкість, центральний банк

Ключевые слова: банковская система, коммерческий банк, кредитование, кредитоспособность, ликвидность, платежеспособность, риск, финансовая устойчивость, центральный банк

Keywords: banking system, central bank, commercial bank, creditworthiness, liquidity, loans, risk, financial stability

ВСТУП

Банківська система в Україні є основою розвитку економіки. Будь-які коливання, порушення стабільного функціонування банківської системи негативно позначаються на загальному стані економіки. Це спричинено тим, що всі процеси, які відбуваються протягом економічного циклу, нерозривно пов'язані з діяльністю банківських установ. В умовах макроекономічної нестабільності банківська система України знаходиться під впливом значної кількості негативних факторів, що перешкоджає нормальному її розвитку та функціонуванню. Тому дослідження тенденцій розвитку банківської системи України та формулювання пропозицій щодо її вдосконалення є актуальними в умовах сьогодення.

Проблемам розвитку банківської системи України присвячені праці таких провідних вчених як А. Гальчинський, В. Геєць, О. Дзюблук, В. Міщенко, А. Мороз, Л. Примостка, М. Савлук, Т. Смовженко. Разом з тим мінливість макроекономічної ситуації в країні зумовлює необхідність подальшого дослідження.

МЕТА РОБОТИ — дослідження тенденцій розвитку банківської системи України, виявлення проблем, які мають місце в сучасних умовах макроекономічної нестабільності, та формулювання пропозицій щодо їх вирішення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, нормативно-правові акти.

У процесі дослідження використано такі методи як табличний, графічний, метод аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Будь-які зміни у банківській системі мають вплив на економічні процеси, що відбуваються в країні. Слід відзначити, що банківська система, у свою чергу, також піддається впливу значної кількості факторів, таких як: політична та економічна нестабільність у країні, зміна рейтингу країни відповідно до оцінок міжнародних рейтингових агенств, що прямо впливає на можливості банків вести свою діяльність з іноземними партнерами, адекватність банківського нагляду поточній економічній ситуації, якість ризик-менеджменту в банках, прогнозування ринкової ситуації, гнучкість банку і можливість пристосування до змін у економічному середовищі, розвиток співробітництва з іноземними банками, рівень банківського менеджменту, розвиток і запровадження систем антикризового управління в банках, тощо.

Значну роль відіграє чинник довіри як до окремо взятого банку, так і до банківської системи в цілому.

Хитка довіра до банків в Україні спричинена невпевненістю економічних суб'єктів щодо стійкості банківської системи, постійним повторенням кризових ситуацій, виникненням при цьому паніки у вкладників, неспроможністю банків протидіяти кризовим явищам, а також нестійким розвитком економіки. Тому для встановлення довіри вкладників дії комерційних банків, Національного банку України та органів державного управління повинні бути злагодженими і сприяти зміцненню та оздоровленню банківської системи.

У зв'язку з цим виникає необхідність дещо удосконалити систему гарантування вкладів у частині запровадження виплат депозитів Фондом гарантування вкладів без встановлення граничної суми відшкодування як фізичним, так і юридичним особам. Це сприятиме забезпеченню безперервного процесу виробництва та своєчасному здійсненню розрахунків між контрагентами. Проте в сучасних умовах гостро постає проблема ресурсного забезпечення відшкодування вкладів Фондом гарантування. Тому дане питання потребує системного підходу до його вирішення.

З іншого боку для зміцнення банківської системи та довіри до неї необхідно імплементувати заходи щодо підвищення фінансової стійкості банків. Слід зазначити, що внаслідок недосконалої системи оцінки ризиків банки наражаються на значні збитки. Це особливо виражено при здійсненні кредитної діяльності. У зв'язку із зростанням рівня негативно класифікованої заборгованості банкам необхідно збільшувати резерви для відшкодування можливих втрат за активними операціями, що у свою чергу призводить до зростання витрат і впливає на рівень капіталізації банку.

Протягом 2015 року якість активів банків погіршувалася так само, як і платоспроможність позичальників. Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальній сумі кредитів без неплатоспроможних банків зростає з 13.5% станом на

початок року до 21.2% станом на кінець року [4]. Це спонукало банки посилювати вимоги до позичальників за всіма видами кредитів.

З метою оптимізації структури кредитного портфеля і відповідно активів банку з точки зору їхньої якості, необхідно виважено проводити попередню роботу з потенційними позичальниками. Таким чином одним із першочергових завдань для банків є удосконалення підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників та аналізу їхнього фінансового стану.

Відповідно до законодавства України [5] банки повинні оцінювати клас боржника для формування резервів за активними банківськими операціями, проте обмежень щодо кредитування певних класів боржників немає. Кожна банківська установа самостійно обирає критерії щодо прийнятності рівня кредитоспроможності позичальника. На нашу думку, в таких складних економічних умовах, що склалися в Україні, доцільним є введення обмежень щодо кредитування тих фізичних і юридичних осіб, які мають найнижчі класи, оскільки імовірність повернення таких позик надзвичайно низька. Це сприятиме підвищенню якості банківських активів.

Слід також звернути увагу на проблему кредитування в іноземній валюті. До світової фінансової кризи 2008 року даний вид кредитування був надзвичайно поширеним. Особливого розвитку набуло довгострокове іпотечне кредитування фізичних осіб в іноземній валюті. Динаміка іпотечних кредитів, наданих банками України, відображена на рис. 1.

Відповідно до даних рис. 1 обсяги іпотечного кредитування фізичних осіб зростали з 2006 по 2008 рік. Даний вид кредитування є довгостроковим та здійснювався переважно в іноземній валюті, а саме у дол. США. Тому іпотечні кредити є найбільш ризиковими для банку серед інших кредитів, що надаються фізичним особам.

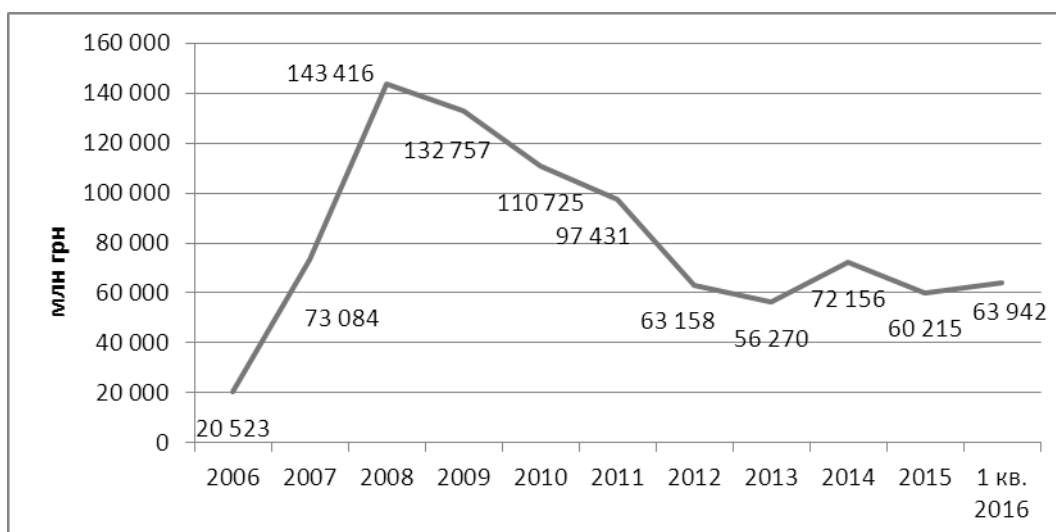

Рис. 1. Динаміка іпотечних кредитів, наданих банками України фізичним особам протягом 2006 – 2015 рр. та станом на 01. 04. 2016 [побудовано автором за даними [3]]

Кредитування фізичних осіб в іноземній валюті у докризовий період призвело до негативних наслідків як для банківської системи, так і для позичальників. Тому у 2012 році Національним банком було заборонено кредитування фізичних осіб в іноземній валюті. Обсяги іпотечних кредитів почали зростати з 2013 року. Така тенденція спричинена не реальним приростом кредитів, а тим, що внаслідок падіння курсу гривні обсяги кредитів, наданих у дол. США, у перерахунку в гривневому еквіваленті збільшилися. Станом на кінець 1 кварталу 2016 року обсяг іпотечних кредитів, наданих фізичним особам, становив 63 942 млн.грн.

У 2016 році стагнація іпотечного сегмента зумовлена негативним впливом очікувань стосовно загальної економічної активності, інфляційних і курсових очікувань. Попит на іпотечні кредити був сталим і слабким, порівняно з попитом на споживчі кредити, який продовжував зростати завдяки збільшенню витрат на товари довготривалого користування. У I кварталі 2016 року відбулося певне пом'якшення стандартів споживчого кредитування домогосподарств переважно через зростання конкуренції та послаблення інфляційного тиску. У сегменті іпотечного кредитування стандарти в цілому змінилися незначно[1].

Також у 2016 році триває тенденція до скорочення обсягів кредитування в іноземній валюті. Станом на кінець лютого даний показник зменшився на 21,5 % з минулим роком [4]. Обмежень щодо кредитування юридичних осіб в іноземній валюті не існує. Разом з тим слід зазначити, що кредитувати в іноземній валюті доцільно лише тих позичальників-юридичних осіб, які мають валютні надходження від своєї господарської діяльності. Це дозволить нівелювати вплив зміни валютного курсу на кредитоспроможність позичальників і у свою чергу знизить кредитний ризик для банків. Проте, слід зважати на вимоги щодо обов'язкового продажу валютних надходжень підприємств.

Зміна валютного курсу, а саме падіння курсу національної грошової одиниці, тягне за собою не лише зменшення кредитоспроможності та платоспроможності позичальників, зростання кредитного ризику, а також призводить до виникнення у банків валютного ризику. Зростання валютних ризиків для українських банків внаслідок наявності короткої відкритої валютної позиції та високого рівня доларизації є потенційною загрозою для стійкості банківської системи [2]. Реалізація цих ризиків спричиняє і виникнення інших, таких як процентний, ринковий ризик, ризик ліквідності.

Одною з проблем сьогодення є незабезпечення банківською системою потреб економіки в кредитних ресурсах. Значний вплив на зменшення обсягів кредитування реального сектору економіки справило зростання відсоткових ставок за депозитними сертифікатами НБУ. Це убезпечує банки від зростання кредитних ризиків, проте призводить до зниження активності банків у сегменті кредитування, що негативно впливає не лише на динаміку кредитної діяльності банків, а й на розвиток економіки в цілому. Тому вектор зусиль Національного банку України повинен бути направлений на забезпечення потреб економіки в кредитних ресурсах. *Висновки.* Отже, в результаті проведеного дослідження виявлені окремі проблеми розвитку банківської системи та визначені шляхи їх вирішення. З метою підвищення довіри до банківської системи в цілому потребує удосконалення система гарантування вкладів.

Комерційним банкам слід звернути особливу увагу на удосконалення системи ризик-менеджменту, проводити виважену політику щодо прийняття ризиків, застосовувати найбільш ефективні підходи до оцінювання кредитоспроможності та фінансового стану позичальників. Також слід обмежити кредитування в іноземній валюті юридичних осіб, що не мають валютних надходжень з метою зменшення валютного ризику.

Для забезпечення ефективного функціонування банківської системи необхідною є консолідація зусиль комерційних банків, Національного банку та органів державної влади.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт — II квартал 2016 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30391036>
2. Банківська система 2015: виклики та перспективи [Електронний ресурс] / лютий 2015. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673>
3. Грошово-кредитна та фінансова статистика НБУ [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1
4. Інфляційний звіт. Квітень 2016 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30350020>
5. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затверджене Постановою Правління Національного банку України N 23 від 25.01.2012